

Motion till riksdagen 2007/08:U361

av **Veronica Palm m.fl. (s)**

Nedrustning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fullständig avveckling av massförstörelsevapen, såväl biologiska och kemiska som nukleära.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett starkare IAEA.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att icke-spridningsfördraget (NPT) stärks.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om USA:s överenskommelse med Indien om export av kärnteknik.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett svenskt initiativ för nedrustning inom kärnvapenområdet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om övergripande handlingsprogram för nedrustning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om reglering av handel med små och lätta vapen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationell handlingsplan för lätta vapen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatt stöd till processen rörande Arms Trade Treaty.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en global uppslutning kring och stöd till förverkligande av Ottawakonventionens intentioner.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges roll i Osloprocessen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en ny krigsmateriellagstiftning.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om att EU:s uppförandekod måste vara restriktiv och tillämpas strikt.

Motivering

En politik för fred och mänsklig säkerhet utgår från våra värderingar om frihet, jämlikhet och solidaritet. Rättvisa, såväl mellan människor som mellan länder och regioner, är vårt medel, men också vårt mål. I en värld som upp- rustar alltmer behövs aktiva röster för nedrustning. Sverige har en lång och stolt tradition att förvalta.

Den socialdemokratiska regeringen var aktiv i nedrustningsarbetet. Den sjösatte olika partnerskap med andra länder och tillsatte bland annat Blix- kommissionen för att ta fram nya initiativ och idéer. Regeringen borde tydligt visa sin vilja att ställa sig bakom den nedrustningstradition som så länge varit en hörnsten i svensk utrikespolitik. Det är alarmerande att världens militärut- gifter återigen ökar och har stigit med 37 procent under tioårsperioden 1997 till 2006 enligt Sipri. Det internationella nedrustningsarbetet måste ta ny fart. Mer måste göras. Kärnvapenhotet är långt ifrån avvärjt. Tvärtom har det ökat.

Massförstörelsevapen

Målet är en fullständig avveckling av massförstörelsevapen, såväl biologiska och kemiska som nukleära. Att förhindra spridning är en viktig del av ned- rustningsarbetet. För att nå detta måste kärnvapenmakterna omedelbart minska innehavet. De samlade kärnvapenstyrkorna i världen, främst USA:s och Rysslands, skulle kunna förstöra allt liv på jordklotet flera gånger om. Enligt Blixkommissionen uppgår världens samlade aktiva och utplacerade kärnstridspetsar till omkring 12 000. Kärnvapen kan egentligen inte användas överlagt – men väl av misstag – och måste betraktas som politiska och inte som militära vapen. Det ligger i mänsklighetens och världssamfundets intresse för överlevnad och gemensam säkerhet att alla kärnvapen elimineras.

Den fortgående kärnvapenmoderniseringen innebär ett ohyggligt slöseri med resurser. Flera kärnvapenmakter vägrar i dag att gå med på verklig ned- rustning och moderniserar istället sina kärnvapenarsenaler. Till detta kommer att ett antal länder som inte tidigare var kärnvapenmakter nu skaffat sig kärn- vapen och att risken för ytterligare spridning även i fortsättningen är stor. Det finns också risk att kärnvapen sprids till icke-statliga aktörer exempelvis ter- roristgrupper. För att lyckas med nedrustningsarbetet krävs mycket tuffare kontrollregimer. Vi vill se ett starkare IAEA som har rätt till insyn i all kärn- teknik överallt.

Icke-spridningsavtalet (NPT) innehåller tre komponenter. Kärnvapensta- terna förbinder sig att inte överlåta kärnvapen, eller kunskap om kärnvapen och kärnvapentechnologi, till andra stater. Samtidigt lovar övriga stater att inte

skaffa kärnvapen. I avtalet förbinder sig de länder som har kärnvapen också att arbeta för en fullständig kärnvapenedrustning. NPT är satt under stor press. Det står klart att världen är i stort behov av nya initiativ i nedrustnings- och kontrollarbetet, samtidigt som det för oss socialdemokrater är viktigt att NPT stärks och att de utfästelser som är gjorda i avtalet införlivas.

USA har gjort en överenskommelse med Indien om export av kärnteknik som gör att Indien, trots att man inte skrivit under NPT, ändå får del av dess fördelar. Ett förverkligande av denna överenskommelse riskerar att innebära en skadlig erodering av NPT. Innan så sker måste dock överenskommelsen godkännas enhälligt av länderna i Nuclear Suppliers Group (NSG) där Sverige ingår. Vi socialdemokrater vill att regeringen redovisar sina ståndpunkter och öppnar för en diskussion inför kommande NSG-möten.

Den oberoende internationella kommissionen om massförstörelsevapen med Hans Blix som ordförande presenterade i juni 2006 sin rapport med en rad konkreta förslag om hur världen skall kunna befrias från kärnvapen, biologiska och kemiska vapen. Rapporten analyserar ingående de hot som världen lever under idag, främst 27 000 kärnvapen och ansträngningar av enskilda stater och kanske terrorgrupper att utveckla eller komma över olika slag av massförstörelsevapen.

Blixkommissionens rapport lades fram vid en tidpunkt då det globala samarbetet för nedrustning gått i stå. Den sextionde sessionen av FN:s generalförsamling lyckades inte, trots stora ansträngningar av dess ordförande Jan Eliasson, få medlemsländerna att acceptera några åtaganden på nedrustningsområdet.

Slutsatsen av detta faktum bör vara att det är nödvändigt att pröva nya vägar för att få fart på de globala nedrustningssamtalen. Blixkommissionen kan genom sin sammansättning sägas utgöra ett gott tvärsnitt av hur världens främsta nedrustningsexperten ser på läget. Genom att välja ut några av dess sextio förslag och driva dem i internationella fora skulle den svenska regeringen kunna lämna ett viktigt bidrag till att hantera en av vår världs ödesfrågor.

Vi socialdemokrater anser att följande tre förslag bör vara en del av en svensk nedrustningsoffensiv inom kärnvapenområdet:

1. Sverige erbjuder sig att vara värd för och bekosta ett litet sekretariat för icke-spridningsfördraget (NPT). Sekretariatet skulle åta sig de uppgifter som Blixkommissionen föreslår i sin rekommendation nr 4.
2. Sverige driver i alla relevanta fora att alla kärnvapenmakter åtar sig att inte placera ut någon form av kärnvapen på utländskt territorium i enlighet med rekommendation nr 22.
3. Sverige tar upp i EU-kretsen att EU skall verka för att nedrustningskonferensen i Genève kan fatta beslut om sin dagordning med tvåtredjedelsmajoritet i enlighet med rekommendation nr 58 för att bryta det nuvarande dödläget i konferensen. Dessutom anser vi socialdemokrater att regeringen bör anta ett övergripande handlingsprogram för nedrustning som skall syfta till att ett toppmöte om nedrustning i enlighet med rekommendation nr 59 äger rum inom FN:s ram inom en treårsperiod.

Fel! Okänt namn

Konventionella vapen

Arbetet för att minska antalet lätta vapen måste fortsätta med än större kraft. Dessa vapen, såsom pistoler och k-pistar, står för cirka 90 procent av alla dödsoffer i väpnade konflikter och skördar mer än en halv miljon liv varje år. Små och lätta vapen är de vanligast använda vapnen i världens konflikter. De är billiga, hållbara och lätta att transportera och smuggla. Under sin livstid hinner ett vapen användas i många olika konflikter och av många olika aktörer, i många fall av barn. Det finns över 300 000 barnsoldater och dessa utrustas ofta med lätta vapen. Att stoppa spridningen av lätta vapen är en angelägenhet för alla samhällen. Det är ingen rättighet att äga vapen.

Det internationella arbetet för att begränsa mängden och spridningen av lätta vapen är främst inriktat på genomförandet av det handlingsprogram som antogs vid FN:s konferens om illegal handel med små och lätta vapen (SALW) 2001. Ett instrument om märkning och spårning av små och lätta vapen framförhandlades i juni 2005 och antogs i en resolution av FN:s generalförsamling hösten 2005. En FN-expertgrupp granskar olika aspekter av olaglig vapenförmedling. Expertgruppen fokuserar på hur man kan underlätta för stater att införa regler mot olaglig vapenförmedling och hur internationellt samarbete kan medföra en bättre kontroll över olaglig vapenförmedling. Sverige måste fortsatt vara en drivande del i detta viktiga arbete och bör utveckla en nationell handlingsplan kring lätta vapen som tydliggör svenska strävanden inom området och som möjliggör uppföljning och utvärdering av svenska positioner och åtgärder.

Den 7 december 2006 fattades ett historiskt beslut i FN:s generalförsamling. 153 länder röstade ja till förslaget om att bilda en kommission som skall utreda möjligheterna till ett internationellt avtal som begränsar och kontrollerar handeln med konventionella vapen, ett så kallat Arms Trade Treaty. Genom ett globalt vapenhandelsfördrag skulle alla länder följa samma minimiregler för vapenförsäljning, vilket skulle försvåra för oseriösa aktörer att hitta ett land som vill sälja till dem. Sverige måste ge fortsatt stöd till processen rörande Arms Trade Treaty.

Ottawakonventionen mot personminor trädde i kraft 1999 och har för närvarande 146 parter. Konventionens huvudsyfte är ett absolut förbud mot användning, utveckling, tillverkning, anskaffning, överföring och lagerhållning av truppminor. Det är viktigt att fler länder ansluter sig till konventionen, och Sverige bör därför verka för en global uppslutning bakom Ottawakonventionen. Konventionens andra huvudsyfte är att ett antal åtgärder vidtas för att handskas med konsekvenserna av tidigare användning av truppminor. Det handlar bland annat om röjning av minfält, stöd till minoffer och hjälp med förstöring av lagrade truppminor. Sverige måste fortsatt ge stöd till sådana insatser.

Den 23 februari 2007 avslutades en internationell regeringskonferens i Oslo om klustervapen. Slutdeklarationen från mötet, som 46 länder inklusive Sverige ställde sig bakom, slår fast att ett internationellt avtal som "förbjuder användning, produktion, överföring och lagring av klustervapen som orsakar oacceptabel skada på civilpersoner" ska vara slutförhandlat senast under ut-

gången av 2008. Slutdeklarationen från Oslokonferensen uppmanar också länder att fram till dess att ett avtal är slutförhandlat vidta åtgärder på nationell nivå.

Klustervapen utgör ett stort humanitärt problem dels för att de sprider ut substridsdelar över ett så stort område att det i praktiken har visat sig mer eller mindre omöjligt att undvika civila offer, dels för att de efterlämnar oexploderade substridsdelar som i krigets spår skadar och dödar civilbefolkningen. 98 procent av de människor som dött av klustervapen beräknas ha varit civila.

Det står nu klart att Oslokonferensen inneburit startskottet för en historisk process mot ett internationellt långtgående förbud av klustervapen. Vi kan med glädje notera att antalet länder som nu stödjer Osloprocessen har ökat från ursprungliga 46 till idag 80 länder.

I maj 2007 beslutade riksdagen att Sverige ska fortsätta ”att vara pådrivande för att få till stånd ett internationellt förbud rörande klustervapen i enlighet med Oslodeklarationen”. Samtidigt pågick den andra konferensen inom Osloprocessen i Lima, Peru, där den svenska regeringen dessvärre valde att inte delta.

Sveriges position i klustervapenfrågan är synnerligen viktig. Sverige har ett stort anseende internationellt inom humanitära frågor. Sveriges bidrag i dessa sammanhang kan därför på ett konstruktivt sätt föra processen vidare med målet om ett långtgående internationellt avtal med ett brett stöd. Omvänt riskerar Sverige att underminera processen genom att inte medverka eller genom att argumentera för en reglering av vissa typer av vapen, snarare än ett långtgående förbud.

Det är därför oroande att Sverige inte medverkade i det andra mötet inom Osloprocessen i Lima i maj. Det är också oroande att regeringen har motsatt sig ett förbud som skulle omfatta det svenska klustervapnet, Bombkapsel 90.

Den 17 september i år antog också FN en ny policy gällande klustervapen där man uppmanar medlemsstaterna att anta ett legalt bindande instrument mot klustervapen samt att länderna till dess att ett sådant instrument existerar vidtar åtgärder på nationell nivå.

Om Sverige inte snart omprövar sin inställning till det svenska klustervapnet och frågan om ett långtgående förbud av klustervapen, är risken stor att Sverige inte kommer att kunna fortsätta att delta i Osloprocessen. Det vore ett bakslag om Sverige, som har en stolt tradition av att vara ett nedrustningsfrämjande land som värnar om humanitära värden, ställer sig utanför ett internationellt förbud av klustervapen.

Sverige bör istället ta en aktiv och ledande roll inom Osloprocessen och gå i spetsen för ett långtgående förbud av klustervapen.

Vapenexport

Vi socialdemokrater ser flera brister i den nuvarande krigsmaterielexportlagstiftningen. Den tidigare socialdemokratiska regeringen påbörjade ett arbete kring en ny lagstiftning. Vi anser fortfarande att det är angeläget att regering-

Fel! Okänt namn på

en kommer till riksdagen med ett lagförslag som ligger i fas med utvecklingen på området och som är koherent i enlighet med Politiken för Global Utveckling (PGU).

Hur en ny krigsmaterielexportlagstiftning bör se ut vill vi socialdemokrater återkomma till då regeringen i en konkret proposition redovisar sina förslag. Några vägledande principer för oss är dock att all handel med vapen och krigsmateriel ska kontrolleras genom strikta regler. Sverige ska vara en föregångare genom sin lagstiftning om svensk export och import av vapen och krigsmateriel. Icke-demokratier och länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna kan inte ges samma legitimitet att få köpa vapen. Vid export ska hänsyn tas till risken för krig och om staten begår brott mot mänskliga rättigheter. Regler för import av krigsmateriel bör utarbetas i enlighet med samma principer som gäller för export av samma slags produkter.

Den totala vapenexporten från Sverige och EU måste minska. Det kan Sverige arbeta för genom en svensk restriktiv krigsmaterielexportpolitik, men också genom EU. Vi socialdemokrater anser att Sverige måste vara aktivt i utarbetandet av en gemensam uppförandekod där principen om varje lands rätt att ha en mer långtgående politik ligger fast. Svensk ståndpunkt måste vara att EU:s uppförandekod blir mer restriktiv och tillämpas strikt.

Stockholm den 3 oktober 2007

Veronica Palm (s)

Urban Ahlin (s)

Kent Härstedt (s)

Kerstin Engle (s)

Carin Runeson (s)

Carina Hägg (s)

Kenneth G Forslund (s)

Olle Thorell (s)

Håkan Juholt (s)